

Ярошенко Ю. О.,
здобувач кафедри адміністративного
права та адміністративної діяльності органів внутрішніх справ
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНОЇ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СФЕРИ ПОСЛУГ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ОХОРОНИ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Анотація. Наукова стаття присвячена необхідності адміністративно-правового регулювання охоронної діяльності. Розглядаються особливості статусу суб'єктів недержавної охоронної діяльності, правове регулювання діяльності приватних охоронних структур щодо забезпечення безпеки фізичних осіб та охорони права власності.

Ключові слова: охоронна діяльність, статус суб'єктів недержавної охоронної діяльності, фізичні та юридичні особи, ліцензування.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 3 Конституції України «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [1].

Усе гостріше стає проблема забезпечення недоторканності речових прав, насамперед, права приватної власності, права володіння. Цим зумовлена поява значної кількості різних охоронних підприємств, які надають послуги фактичного характеру, здійснюючи охорону об'єктів права власності від протиправних посягань на підставі цивільно-правового договору.

Метою даної статті є визначення особливостей діяльності приватних охоронних структур щодо забезпечення безпеки фізичних осіб та охорони права власності.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- вивчення адміністративно-правового регулювання у сфері приватної охоронної діяльності;
- характеристика особливостей в діяльності приватних охоронних структур;
- розроблення пропозицій покращення законодавства що регулюють діяльність приватних охоронних структур.

Окремі аспекти адміністративної діяльності приватних охоронних структур розглядали в наукових працях вчені в галузі адміністративного права – О. М. Бандурка, М. І. Бачило, В. В. Бугуйчук, А. С. Васильєв, В. В. Галунько, Т. С. Гончарук, М. І. Зубок, С. В. Ківалов та інші, але аналізу проведено не було.

Суб'єкт недержавної охоронної діяльності є суб'єктом підприємницької діяльності з надання на договірній основі послуг юридичним і фізичним особам по здійсненню заходів охорони та безпеки, а також суб'єкт господарювання, заснований на недержавній формі власності, що здійснює охоронну діяльність щодо належного йому майна, забезпечення особистої безпеки своїх засновни-

ків або посадових осіб, є самостійним господарюючим статутним суб'єктом, який має права юридичної особи та здійснює охоронну діяльність з метою одержання прибутку (доходу) [3, с. 45].

Особливе місце серед законодавчих та інших правових актів займає Конституція України. В ній вирішені найбільш принципові питання державного та суспільного життя. Значення конституційних приписів полягає у тому, що вони мають по відношенню до усіх правових актів України вищу юридичну силу, є обов'язковими не тільки для громадян та державних органів, але й для тих, хто видає їх.

Вклад основного матеріалу дослідження. В останні роки все більше уваги приділяється міжнародним угодам. Серед них особливе місце посідають Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, схвалений Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року. Він ратифікований і є обов'язковим для виконання на всій території України всіма державними органами.

Ряд видів підприємницької діяльності, відповідно до чинного законодавства, підлягає обмеженню і може здійснюватися лише певними підприємствами. До таких видів підприємницької діяльності належить діяльність, пов'язана з охороною.

Ліцензійні умови з надання послуг з охорони, визначені наказом МВС України від 01.12.2009 № 505, розроблені відповідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» та постанови Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2000 року № 1698 «Про затвердження переліку органів ліцензування» [5].

Ліцензійні умови визначають організаційні, кваліфікаційні та особливі вимоги провадження господарської діяльності з надання послуг, пов'язаних з охороною державної та іншої власності, надання послуг з охорони громадян [5].

Доцільно визначити, що послуги з охорони власності та громадян – це види підприємницької діяльності, що за суб'єктним складом і змістом діяльності є цивільно-правовими зобов'язальними правовідносинами, що здійснюються на підставі законодавчих, нормативно-правових актів, державних ліцензій на право надання послуг з охорони всіх форм власності.

До видів підприємницької діяльності, які можуть здійснюватися лише після одержання відповідної ліцензії,

належить і надання послуг, пов'язаних з охороною власності, крім окремих особливо важливих об'єктів [6, с. 45].

Особливе місце серед законодавчих актів, що регулюють сферу охоронної діяльності займають наступні закони, які ми проаналізуємо для розкриття проблеми.

Згідно до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» визначено види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, одним з яких є провадження охоронної діяльності. Відповідно до Постанови КМУ від 14.11.2000 року № 1698 затверджено перелік органів ліцензування, в якому визначено що МВС є органом ліцензування щодо проведення охоронної діяльності приватними охоронними структурами. Міністерство внутрішніх справ України відповідно до ліцензійних вимог, визначених Законом України «Про охоронну діяльність», в якому передбачено наявність у працівників суб'єктів охоронної діяльності специфічних прав і обов'язків, міліція контролює діяльність охоронних агентств на предмет надання якісних послуг з охорони фізичних, юридичних осіб, забезпечення права власності.

Щодо забезпечення державного нагляду за охоронними підприємствами, то дана діяльність визначена статтею 5 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (877-16) [6]. Кабінет Міністрів України затвердив критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження охоронної діяльності, в якому визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду та контролю згідно до Постанови КМУ від 7 липня 2010 року № 565 [5]. З урахуванням установлених критеріїв суб'єктів господарювання, які провадять охоронну діяльність, суб'єкти господарювання відносять до одного з трьох ступенів ризику: високого, середнього, незначного.

Критеріями, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження охоронної діяльності, є: важливість об'єкта охорони для економіки і безпеки держави; вірогідність виникнення на об'єкті охорони порушень громадського порядку та надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру; перебування на об'єкті охорони великої кількості громадян; наявність на об'єкті охорони значних матеріальних цінностей [5].

З набранням чинності 18 жовтня 2012 року Закону України «Про охоронну діяльність» визначено організаційно-правові принципи здійснення господарської діяльності у сфері надання послуг з охорони власності та громадян, встановлені межі діяльності приватних охоронних структур. Так, охоронні приватні структури, що мають відповідні ліцензії МВС, отримали право застосовувати за потреби сльозогінний газ, службових собак, за згодою замовника послуг з охорони – оглядати територію, будинки, приміщення, майно, що охороняються (ст. 9 Закону України «Про охоронну діяльність») [2].

Законом України «Про охоронну діяльність», чітко визначено, що суб'єкти охоронної діяльності, спеціалізовані охоронні підрозділи можуть у встановленому законодавством порядку, відповідно до переліку, що передбачений постановою КМУ від 11.02.2013 року № 97, набувати права власності на спеціальні засоби, а також пістолети, револьвери, патрони до яких споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії. [3]

Навіть за відсутності повноважень на вогнепальну зброю даний закон надає достатні можливості персоналу охорони забезпечити належне виконання зобов'язань перед замовниками охоронних послуг.

Маємо зазначити, що на законодавчому рівні необхідно встановити правила використання силових методів впливу. Праця працівників охорони має бути кваліфікована як праця небезпечна, визначені заходи соціального та правового захисту працівників охорони. Закон має визначити рівні права та обов'язки працівників державних та недержавних охоронних установ та підприємств, гарантувати українським громадянам, що до роботи в охоронних структурах будуть допущені виключно професійно підготовлені, перевірені медично та професійно придатні особи. Повинно бути вирішене питання регламентації використання технічного оснащення, використання засобів сигналізації, службових собак, заходів контролю доступу, використання відеосистем нагляду приватними охоронними структурами як засобу профілактики правопорушень.

Персонал охорони повинен знати статті Кримінального кодексу України; Кодексу України про адміністративні правопорушення; Кодексу законів про працю України; статті 6, 7, 11, 14, 15, 15-1, 20 Закону України «Про міліцію»; статті Закону України «Про статус народного депутата України»; Закону України «Про Службу безпеки України»; Закону України «Про охоронну діяльність»; Постанову КМУ від 11.02.2013 року № 97 «Про затвердження переліку спеціальних засобів, придбання, зберігання та використання яких здійснюється суб'єктами охоронної діяльності». А також порядок та правила надання першої долікарської допомоги при пораненнях вогнепальною або холодною зброєю, асфіксіях, отруєннях, ураженні електричним струмом, кровотечах та переломах; порядок та правила застосування протипожежних засобів.

Знання персоналом охорони вказаних вище вимог підтверджується шляхом складання один раз на 5 років заліку, порядок прийняття якого визначається Міністерством внутрішніх справ України за погодженням із Антимонополічним комітетом України, Державним комітетом України з питань регуляторної політики та підприємництва.

Велика увага в процесі підготовки повинна бути приділена вивченню конституційних прав і законодавчих актів, що діють у сфері охоронної діяльності. У учбові програми підготовки охоронців повинні включатися основи кримінального і цивільного права, кримінального і цивільного процесів (зокрема, повинні вивчатися поняття злочину, межі необхідної оборони, підстави для затримання, а також законодавча регламентація договірних відносин).

Приватному охоронцю необхідні знання з криміналістики. Маючи справу з різними документами, приватний охоронець повинен уміти відрізнити справжній документ від фальшивого, виявляти ознаки підробки. Не менш важливо уміти правильно проводити огляд приміщень, місцевості, території, що охороняється, виявляти відбитки пальців, взуття, транспорту, знарядь злочину і приймати заходи по їх збереженню для подальшого викривання вин-

них в здійсненні злочинів. При виявленні вогнепальної зброї і вибухових пристроїв в ході виконання охоронних заходів, необхідно забезпечити збереження цих об'єктів до прибуття співробітників міліції.

Персонал охорони в межах повноважень, наданих їх законодавчими актами, а також договором, під час здійснення заходів охорони несе за свої дії або бездіяльність відповідальність, в тому числі й майнову, відповідно до Кримінального кодексу України, Кодексу про адміністративні правопорушення, Кодексу законів про працю та інших актів законодавства.

Під час здійснення охоронної діяльності персоналу недержавних охоронних установ забороняється:

1. Удаватися до неправомірних дій, що посягають на права і свободи громадян, ставлять під загрозу їх життя, здоров'я, честь, гідність та майно.

2. Видавати себе за представників правоохоронних органів.

3. Використовувати формений одяг працівників Міністерства внутрішніх справ України, інших правоохоронних органів.

Під час організації та здійснення охоронної діяльності забороняється:

– придбавати та використовувати майно, що визначено законодавством для виключного використання державними військовими формуваннями та правоохоронними органами;

– охороняти майно та фізичних осіб, охорону яких віднесено до компетенції вповноважених на те організацій;

– перешкоджати представникам правоохоронних та інших органів державної влади й місцевого самоврядування, посадовим особам, а також громадянам у здійсненні повноважень, наданих законами та іншими нормативно-правовими актами, при пред'явленні ними відповідних документів;

– розголошувати відомості про вжиття заходів з організації та здійснення охоронної діяльності, інформацію про господарську діяльність, віднесену в установленому порядку до комерційної таємниці, а також відомості про приватне життя особи, яка охороняється, особисту та сімейну інформацію, які стали відомими в процесі здійснення охоронної діяльності, за винятком випадків, передбачених законодавством;

– здійснювати діяльність, пов'язану з охороною майна та фізичних осіб, при відсутності договорів на їх охорону;

– приховувати факти про злочини, що готуються або здійснені, незалежно від інтересів замовників охоронних послуг;

– свідомо охороняти фізичну особу, яка вчиняє протиправні дії;

– здійснювати дії, що зазіхають на права, свободи та власність фізичних осіб, а також ставлять під загрозу їх життя та здоров'я, честь, гідність і ділову репутацію;

– використовувати не сертифіковані в установленому порядку складові систем охоронної сигналізації засоби, засоби радіозв'язку без наявності дозволів на їх використання на наданих радіочастотах;

– використовувати методи та засоби негласного одержання інформації;

– здійснювати заходи, що відносяться до оперативно-розшукових згідно до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

– залучати до охоронних заходів осіб, які не надали документів, необхідних для влаштування на роботу, або не відповідають кваліфікаційним вимогам;

– реалізовувати в будь-якій формі, здійснювати монтаж, використання систем охоронної сигналізації, їх компонентів без наявності сертифікату якості національного або міжнародного стандарту та без визначення відповідного класу безпеки згідно з європейськими нормами;

– здійснювати проектування, монтаж і технічне обслуговування систем охоронної сигналізації, їх компонентів без затвердження проектів відповідними компетентними органами.

Недержавним охоронним підприємствам під час та у місцях здійснення заходів охорони та безпеки дозволяється використовувати лише спеціально призначені системи та прилади тривожної сигналізації, засоби радіозв'язку, сертифіковані в установленому порядку, а також інші технічні засоби, що не завдають шкоди життю та здоров'ю громадян, доки [2].

Висновки. Вивчення прав суб'єктів підприємницької діяльності, які надають послуги з охорони власності та громадян, дає можливість стверджувати, що становище на ринку охоронних послуг державних організацій, які спеціалізуються на наданні таких послуг, вигідно відрізняється від становища їх конкурентів з недержавною формою власності. Зважаючи на переваги та можливості державних організацій, необхідно враховувати невідповідність умов ведення ліцензованої підприємницької діяльності. Що вимагає приведення вказаних норм на законодавчому рівні: щодо рівноправного використання в службовій діяльності зброї та спеціального транспорту для виконання функціональних обов'язків операторами ринку охоронних послуг.

Література:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про охоронну діяльність» від 18.10.2012 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України; Закон від 22.03.2012 № 4616-VI.
3. Постанова КМУ від 11.02.2013 № 97 «Про затвердження переліку спеціальних засобів, придбання, зберігання та використання яких здійснюється суб'єктами охоронної діяльності» // Відомості Верховної Ради України.
4. Кримінальний кодекс України 2001 року / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України 2001, N 25-26, ст.131 (поточна редакція від 05.12.2012 підстава 5460-17).
5. Постановою КМУ від 7 липня 2010 р. № 565 Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження охоронної діяльності і визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) // Відомості Верховної Ради України.
6. Закон України Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 29, ст. 389.
7. Наказом МВС України від 01.12.2009 № 505 Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання послуг, пов'язаних з охороною державної та іншої власності, надання послуг з охорони громадян.
8. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підруч. / під заг. ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва. – К. : Українська академія внутр. справ, 1995. – 177 с.

Ярошенко Ю. О. Правовое регулирование частной охранной деятельности как сферы услуг по обеспечению безопасности физических лиц и охраны права собственности

Аннотация. Научная статья посвящена необходимостью административно-правового регулирования охранной деятельности. Рассматриваются особенности статуса субъектов негосударственной охранной деятельности, правовое регулирование деятельности частных охранных структур относительно безопасности физических лиц и охраны собственности.

Ключевые слова: охранная деятельность, статус субъектов негосударственной охранной деятельности, физические и юридические лица, лицензирование.

Yaroshenko Y. Legal regulation of private security as a service sector to ensure the security of individuals and the protection of property rights

Summary. The scientific article is devoted by the necessity of the administrative and legal adjusting of guard activity. The features of status of subjects of non-state guard activity are examined, namely private guards, criteria to their selection for realization of guard of rights and property of physical and legal persons.

Key words: guard activity, status of subjects of non-state guard activity, physical and legal persons, licensing.